

Förslag rörande ett i vissa hänseenden förenklat taxeringsförfarande

Kammarrättsassessorn Sten von Otter har såsom sakkunnig inom finansdepartementet beträffande vissa frågor rörande folkbokföringsväsendet utarbetat en promemoria angående möjligheterna att åstadkomma ett i vissa hänseenden förenklat taxeringsförfarande. Promemorian avser att visa att inkomstlängden icke vidare behöver kompletteras med uppgifter om dödsfall och civilståndsändringar under förutsättning att vissa av 1949 års skatteutredning föreslagna bestämmelser genomförs.

Plåtavtrycken i inkomstlängden för ett taxeringsår innehålla, till följd av att längden trycks relativt tidigt under beskattningsåret, inga uppgifter om dödsfall och civilståndsändringar, som inträffat å sådan tid under beskattningsåret att de ej hunnit före tryckningen av längderna registreras i det tryckande registret. Med hänsyn emellertid till gällande bestämmelser om rätt för skattskyldig att vid taxering komma i åtnjutande av statligt och kommunalt ortsavdrag måste av inkomstlängden framgå *dels* dödsfall och födelser som inträffat t. o. m. den 1 november under beskattningsåret, *dels ock* civilståndsändringar som ägt rum t. o. m. den 30 juni beskattningsåret.

I 18 § 1 mom. fjärde stycket taxeringskungörelsen ha införts bestämmelser om att inkomstlängd skall kompletteras med uppgifter om dödsfall, födelser och civilståndsändringar. I nämnda författningsrum stadgas sålunda att länsstyrelsen, i vissa fall den lokala skattemyndigheten, i den mån anteckning därom icke redan skett, i inkomstlängdens anteckningskolumn skall för vederbörande skattskyldig anteckna

dels barn, som fötts under tiden från den 1 november året näst före

beskattningsåret till och med den 1 november under beskattningsåret,

dels om skattskyldig eller barn, för vilket skattskyldig äger rätt till allmänt barnbidrag eller, såvitt angår taxering till kommunal inkomstskatt, äger åtnjuta familjeavdrag, avlidit under samma tid, uppgift härom,

dels ock den förändring i civilstånd, som inträffat under tiden från den 1 november året näst före beskattningsåret till och med den 30 juni under beskattningsåret.

I en tidigare inom finansdepartementet upprättad, den 26 november 1951 dagtecknad promemoria har föreslagits att ifrågavarande, i taxeringskungörelsen införda bestämmelse om att *födelser, vilka inträffat under tiden från den 1 november under året näst före beskattningsåret till och med den 1 november under beskattningsåret* måtte upphävas. Såsom skäl härför har åberopats genomförandet av den kommunala ortsavdragsreformen samt den omständigheten att det manuella kompletteringsarbetet är synnerligen tidskrävande. I nämnda promemoria har därjämte lämnats en kortfattad redogörelse för förfarings sättet vid kompletteringen.

Bifalles detta förslag, komma folkbokföringsmyndigheterna att slippa ifrån att årligen i originalet till inkomstlängden manuellt införa uppgift om c:a 120.000 födelser och de lokala skattemyndigheterna befrias från skyldigheten att överföra samma uppgifter till de två avskriften av inkomstlängden och till debiteringslängden. Aviseringsförfarandet länsstyrelserna emellan och från länsstyrelserna till de lokala skattemyndigheterna kommer vidare att genomgå en välbehövlig förenkling.

De nuvarande bestämmelserna om att inkomstlängden skall komplette-

ras med uppgifter om dödsfall, vilka inträffat från den 1 november under året före beskattningsåret till och med den 1 november under beskattningsåret, synas vara grundade på gällande bestämmelser om taxering av äkta makar och skattskyldigs rätt att åtnjuta ortsavdrag för barn. Därest av två makar, den ene avlidit under första hälften av beskattningsåret, skola den efterlevande maken och dödsboet efter den avlidne var för sig taxeras såsom ensamstående skattskyldiga. Har dödsfallet inträffat å sådan tid att dödsfallet hunnit registreras i det tryckande registret innan tryckningen av inkomstlängden påbörjats, framgår av plåtavtrycket vilken dag vederbörande avlidit. I sådana fall är det alltså ej behövt att i anteckningskolumnen införa uppgift om dödsfallet. Annorlunda är förhållandet, därest dödsfallet skett å sådan tid, att det ej hunnit registreras före påbörjandet av tryckningen. Sker ingen anteckning om dödsfallet i inkomstlängden, kommer den skattskyldige att för taxeringsnämnden framstå som om han ännu levde. Enligt formuläret till deklarationsblankett skall emellertid å densamma angivas dag för civilståndsändring, som skett under beskattningsåret. En änklings eller änka skall alltså uppgiva dagen för andra makens död. En sådan uppgift torde vara tillräcklig för taxeringsnämndens behov. Man får dock icke förbise, att ett stort antal skattskyldiga underlåta att å deklarationsblanketten lämna uppgift om civilstånd och ändringar häri. Om exempelvis av två makar, varav endast mannen åtnjuter inkomst och har anledning att avgiva självdeklaration, hustrun avlidit den 1 juni under beskattningsåret, får — därest uppgift om dödsfallet ej införts i inkomstlängden eller antecknats i mannens deklaration — taxeringsnämndens ordförande icke kännedom om detsamma. Detta kan medföra, att mannen får ortsav-

drag såsom gift, vilket enligt gällande bestämmelser är felaktigt.

Skatteutredningen har i sitt ovan nämnda betänkande föreslagit bl. a., att efterlevande make skall få åtnjuta ortsavdrag såsom gift, närhelst under beskattningsåret den andra maken avlidit. Genomföres detta förslag, komma i framtiden änklings (änkor) alltid att vid taxeringen året näst efter det år, dödsfallet ägt rum, erhålla ortsavdrag såsom gifta eller, därest dödsfallet inträffat den 1 juli eller senare under beskattningsåret och såväl den avlidne som den efterlevande maken haft inkomst, att bli samtaxerade. Skatteutredningens förslag skulle alltså leda till att man för bestämmandet av storleken av det ortsavdrag, som skall tillerkännas person, vilken under beskattningsåret blivit änklings eller änka, icke behöver kunna ur inkomstlängden inhämta uppgift om dödsfallet; i vederbörliga självdeklarationer lämna uppgifter bli tillfyllest.

Fråga är emellertid huruvida icke de kompletterande uppgifterna om dödsfall kunna ha betydelse för taxeringen ur annan synpunkt, nämligen för det fall att deklaring icke avlämnats för dödsboet efter en avlidne, ehuru så bort ske. Därest taxeringsnämnden icke äger kännedom om att vederbörande avlidit, utfärdas anmaning att deklarerat. Efterkommer dödsboet denna anmaning, får taxeringsnämnden vetskap om dödsfallet. Återkommer emellertid den postförsändelse, som innehåller anmaningen, med påtecknad uppgift att adressaten icke kunnat anträffas, förefinnas vissa — om ock obetydliga — risker för att tariff-taxering verkställs. En sådan taxering kommer eventuellt att i sinom tid medföra besvär till prövningsnämnden — därest den skattskyldige efterlämnat dödsbodelägare, som får kännedom om taxeringen — eller eventuellt avskrivning av den slutliga skatten. Det torde kunna diskuteras, huruvida riskerna för en ökning av antalet be-

svärsmål eller av antalet avskrivningsfall äro så stora, att man till förhindrande härav bör taga olägenheten av att bibehålla systemet med manuell komplettering av inkomstlängderna i fråga om dödsfall. Så torde icke vara förhållandet.

Ehuru de särskilda ortsavdragen för barn komma att försvinna i och med den kommunala ortsavdragsreformens genomförande, kommer dock under vissa förutsättningar förekomsten av barn — antalet kommer att sakna betydelse — att inverka vid bestämmandet av det ortsavdrag, som skall tillerkännas skattskyldig. Beskattningsmyndigheterna behöva således även i fortsättningen få kännedom om sådant barn avlidit, vilket kan äga betydelse för beräkningen av den skattskyldige tillkommande ortsavdrag. Sådan kännedom erhålles för närvarande — förutom ur inkomstlängden — genom den skattskyldiges upplysningar å självdeklarationens sista sida. Under förutsättning att den skattskyldige är mantalsskriven å samma ort för taxeringsåret som för beskattningsåret, kan den å deklarationen lämnade uppgiften kontrolleras i mantalslängden för taxeringsåret. Det må i detta sammanhang framhållas, att enligt skatteutredningens förslag, förekomsten av barn kommer att ha betydelse endast för såvitt den skattskyldige haft husföreståndarinna anställd hos sig; en begränsning alltså i förhållande till vad som för närvarande gäller.

Antalet dödsfall uppgick under år 1948 till 67.693. Antalet dödsfall bland barn i åldern 0—15 år uppgick under samma år till 4.147, varav i åldern 0—1 år 2.936 och i åldern 1—15 år 1.211 (statistisk årsbok för år 1951, tab. 56). Antalet bland barn i åldern 0—18 år inträffade dödsfall, vilka kunna inverka på bestämmandet av skattskyldigs ortsavdrag synes under inga förhållanden kunna överstiga några hundra, enär i det övervägande antalet fall barnens föräld-

rar torde vara gifta och åtnjuta ortsavdrag såsom sådana.

Genomföres skatteutredningens förslag, komma bland barn under ett beskattningsår inträffade dödsfall att ha betydelse för bestämmandet av storleken av skattskyldigs ortsavdrag allenast i ytterst sällsynta undantagsfall; då endast barnet till ogift skattskyldig (änkling, änka, fränskild), som har husföreståndarinna, avlider. Att för dessa undantagsfall bibehålla det nuvarande kompletteringssystemet synes knappast erforderligt.

Av vad ovan sagts skulle följa, att man helt skulle kunna slopa den manuelle kompletteringen av inkomstlängderna med avseende å dödsfall.

Ovan har framhållits att inkomstlängderna skola kompletteras med uppgifter om *civilståndsförändringar, vilka inträffat från och med den 1 november under året näst före beskattningsåret till och med den 30 juni beskattningsåret*. Uppskattningsvis torde antalet uppgifter av detta slag, som införas i längderna uppgå till c:a 43.000. [Enligt statistisk årsbok för år 1951 ingingos under år 1948 58.009 äktenskap och beviljades 6.782 skilsmässor (inkl. återgång av äktenskap)]. Varje ingånget och upplöst äktenskap, som skall antecknas i längden, föranleder två anteckningar, på både mannen och kvinnan. Antalet anteckningar skulle under tolv månader bli 64.791, men med hänsyn till att i dessa fall endast skola beaktas förändringar under åtta månader blir antalet anteckningar 43.127.

Skatteutredningen har föreslagit, att äkta makar icke skola samtaxeras vid den taxering, som äger rum året näst efter det, då giftermålet ägt rum. Avgörande för huruvida samtaxering skall ske bli alltså förhållandena den 1 januari beskattningsåret; härom lämnar inkomstlängden upplysning. Ett genomförande av skatteutredningens förslag kommer således att medföra, att behovet av komplettering av inkomstlängden

med uppgift om ingångna äktenskap försvinner.

Däremot kan det alltjämt komma att förefinnas ett behov av att inkomstlängden innehåller uppgift om äktenskap som, annorledes än genom dödsfall, upplösts t. o. m. den 30 juni beskattningsåret (c:a 4.500 anteckningar). För närvarande gäller, såsom ovan framhållits, beträffande äkta makars beskattning att, om äktenskapet ingåtts under första hälften av beskattningsåret och makarna under resten av året levit tillsammans, de skola sambeskattas vid påföljande års taxering. Likaså gäller att sambeskattning i princip skall ske vid taxeringen under året näst efter det, då ett äktenskap blivit upplöst genom äktenskapsskillnad — under förutsättning dock att makarna sammanlevt under största delen av beskattningsåret. Ha makarna icke sammanlevt under minst halva beskattningsåret, skola de ej samtaxeras. I det övervägande antalet fall ha makarna, innan dom å äktenskapsskillnad gives, under minst ett år levat åtskilda (såsom orsak till de under år 1948 beviljade 6.782 äktenskapsskillnaderna har i 6.061 fall angivits "söntring i äktenskapet" m.m., stat. årsbok 1951 tab. 49). Ur sambeskattningssynpunkt saknar det redan enligt gällande bestämmelser betydelse när under ett beskattningsår äktenskapet blivit upplöst; det är tidpunkten för sammanlevnadens upphörande som är helt avgörande.

Inkomstlängdens uppgift om civilståndsändringar, som inträffat t. o. m. den 30 juni beskattningsåret, kommer således, därest skatteutredningens förslag genomföres, att sakna varje betydelse för frågan huruvida makar skola samtaxeras.

Enligt gällande bestämmelser kan det, när det gäller skattskyldig som har husföreståndarinna anställd, äga betydelse för bestämmandet av vilket Ortsavdrag den skattskyldige skall tillerkännas, huruvida han under största delen av året varit gift. Om

exempelvis två makar, vilka under hela beskattningsåret levat åtskilda, erhållit skilsmässa den 15 maj under beskattningsåret, skola de särtaxeras påföljande år. Har den ena maken under beskattningsåret haft husföreståndarinna anställd hos sig och därjämte haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, skall denna make erhålla Ortsavdrag som om han vore gift. Därest emellertid i det angivna exemplet skilsmässan beviljats den 15 juli men omständigheterna i övrigt varit likartade, medges ett Ortsavdrag, som motsvarar c:a två tredjedelar av det den skattskyldige skolat få, om skilsmässan ägt rum före den 1 juni.

Skatteutredningen föreslår även i detta hänseende ändrade bestämmelser såtillvida, att skattskyldig, som under större delen av beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, skall därest han varit ogift (änkling, änka, frånskild) och haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, äga åtnjuta Ortsavdrag "såsom gift". Gift skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna och hemmavarande barn men som icke sammanlevt med andra maken, kommer emellertid att få Ortsavdrag såsom ogift.

Även efter ett eventuellt genomförande av skatteutredningens förslag kommer alltså uppgift om skattskyldigs civilstånd att kunna äga betydelse för beräkningen av storleken av det Ortsavdrag, som skall utgå, nämligen då en person i deklarationen uppgiver sig ha haft hushållsföreståndarinna och hemmavarande barn. Man torde emellertid kunna förutsätta att den, som i sin deklaration lämnar en sådan uppgift, även lämnar upplysning huruvida han varit gift eller ogift eller frånskild. I vissa fall kan även, i och för kontroll, erforderlig uppgift om civilståndsändring inhämtas ur mantalslängden för taxeringsåret. Med hänsyn till att

RR Regeringsrätten

RÄTTSFALL

Föreningsavgifter

Besvär av Östergötlands Dagblads Aktiebolag angående inkomsttaxering år 1946. — TN vägrade avdrag för bolagets avgifter till Förenade landsortstidningar, Svenska Högerpressens Förening, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Östgötakretsen av samma förening, Svenska Boktryckareföreningen, Norrköpings Boktryckareklubb och Norrköpings Köpmansförening. Hos PN anförde bolaget, att bidraget till Förenade landsortstidningar, 1.700 kr, avsåge andel i kostnad för gemensam huvudstadsrepresentation. Det vore alltså fråga om en ren affärsutgift, som avsåge bevakning av annonser, och således en direkt utgift för inkomstens förvärvande. Detsamma gällde avgiften till Svenska Högerpressens Förening, som utgjorde ersättning för redaktionella artiklar och klichémateriel men också bevakning av annonskunder. Genom avgifterna till tidningsutgivareföreningarna hade bolaget förmånen att kunna köpa sitt papper billigare. Avgifterna till Svenska Boktryckareföreningen och Norrköpings Boktryckareklubb avsåge bevakande av gemensamma yrkesintressen såsom leveransavtal o. d. Det till Norrköpings

Köpmansförening utgivna beloppet utgjorde arvode för de uppgifter, som bolaget erhållit beträffande konkurser och betalningsinställelser. Det vore här fråga om material, som en tidning normalt måste tillhandahålla sin läsekrets. — PN: ej ändring. (PN medgav däremot avdrag för avgifter till Grafiska Yrkesskolan i Norrköping och till Grafiska Institutet.) KR: ej ändring. Hos RR anförde TI i anledning av bolagets besvär: PN i länet hade vid 1948 års taxering medgivit avdrag för avgiften till Förenade landsortstidningar. Anledningen härtill hade varit den service åt landsortstidningarna, som bedrivits av denna sammanslutning och den åtföljande minskningen i kostnader, som eljest för resp. tidningar hade utgjort avdragsgill kostnad. Därjämte torde ett av KR år 1946 meddelat utslag angående avdragsrätt för avgift till sammanslutningen ha påverkat beslutet. TI ansåg för sin del avdrag böra få äga rum för ifrågavarande avgift. Däremot kunde TI icke tillstyrka avdrag för avgift till Högerpressens Förening, vilken finge anses åtminstone till en del vara en intresse- och personalorganisation. Tidningsutgivareföreningen torde icke heller bedriva sådan verksam-

de i deklarationsmaterialet och i mantalslängderna för taxeringsåret förekommande uppgifterna torde vara tillräckliga för taxeringsarbetets

bedrivande synes det icke vara erforderligt att i inkomstlängderna vidare införa uppgift om civilståndsändringar.